

JUGOSLOVANSKO VPRAŠANJE

A)

- narodi na Balkanu so pod Osmanskim cesarstvom ali HM
- 1878 na berlinskem kongresu ČG in Srbija dobila samostojnost
- različni interesi velesil
- jugoslovanska ideja je iskanje novih opcij pri narodih na Balkanu glede na prihodnost
- prvi program pri Srbih je **velikosrbski program - načertanje** (1844), **Garašanin**, Srbi naj bi zasedli vsa ozemlja, kjer živijo, večina pa predvideva, da je bolje ostati znotraj večjih držav; 1848 pravica do samoodločbe narodov, (če združimo vse Srbe, je to poseg na tuje ozemlje, zato jih s pravico do samoodločbe vprašamo, če to želijo), program ni vseboval orožja; kritika s strani Markovića in Tucovića (srbski socialisti teoretiki), hočeta združiti vse narode Balkana v federacijo, ki bi bila enakopravna → v bistvu gre za to, da je Garašanin sestavil program v katerem je predvideval, da Srbija zasede vsa ozemlja, kjer živijo Srbi. To pa sta skritizirala Marković in Tucović, ker sta menila, da ima vsak narod pravico do samoodločbe. In če bi Srbi združili vsa ozemlja, kjer živijo bi to morali storiti na podlagi soglasja tudi drugih tamkaj živečih narodov.

B) slovenski programi

- **trializem**: - ideja SLS in Hrvaške stranke prava, dualistično monarhijo naj bi preoblikovali v trialistično (Slovenci in Hrvati bi bili tretji partner); Avstrija izkoristi ta program: navidezno privoli (da nas odtegne od Srbov, Avstrija zaradi njih do 1908 ne priključi Bosne), Franc Ferdinand celo pravi, da bi bil trializem lahko faktor za obvladovanje Madžarov
- **Ivan Cankar, preporodovci** – mladi dijaki in študentje, ki pravijo, da je treba Avstrijo razbiti; Avstija naj bi bila konzervativna tvorba, kine bo nikoli prostovoljno rešila narodnostnih vprašanj; **Juš** in **Ferdo Kozak** – najbolj radikalna smer; 1913 je imel Cankar na Rožniku predavanje **Slovenci in Jugoslovani**: »po krvi smo si bratje, po jeziku bratranci, po naravi pa popolnoma drugačni«, Cankar je videl rešitev v federativni enakopravni združitvi; predavanje je bilo v okviru društva **Zajemnost**, ki so ga nato razpustili, Cankarja pa aretirali
- **Tivolska resolucija** – 1909, nosilci so JSDS, zavzemajo se za preobrazbo Avstrije, imeli naj bi avtonomijo, saj naj bi bila Avstrija idealna tvorba za gospodarstvo, možna za bivanje